

This is the full text of the Universal Declaration of Human Rights (UDHR), in one or more languages.

© 1996-2007 The Office of the High Commissioner for Human Rights.

This PDF version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Ауафтытәыфса изинқәа Зегъеицырзеицшшу Адекларация

Алагалажәа

Дызустзаалак, ауаатәыфсатә таацәара иалахәу ихәтыри, иара иузикәымтхәо имоу изинқәеи, ахақәитреи, аиашареи, адунеижәларбжәаратәи атынчреи шыаҭас ишрымоу хшыфзышьтра азуа, иара убас ауафы изинқәа ратәамбарей хырфәа рымтәрей, ламыс змоу дарбанзаалак изымычхаша агыгшыгыратә хымфәпгашәа ақынза ауафы дышнанагахьо еилкааны, насгы ауафы иажәеи идунеихәапшышьеи дрықәитны, ашәареи амамзаарей дыдмыргәақуа – адунеи иахьабалак абри афызәа аҭстазаара аҭцара ауафы зегъ иреиҭау игәыбрақәа ишыруакыу хшыфзышьтра азуа, иара убас, ауафы аҭамыбәеи ахәуреи иаартны дырфамгылар ада царта имамқәа ақынза инамгараз, ауафы изинқәа азақуан амчра иамыхьчар ада псыхәа шыкам хшыфзышьтра азуа, иара убас ажәларқәа реифызара аизхазыбәара ацхыраара шаҭахыу хшыфзышьтра азуа, иара убас Еиду Амилатқәа Реиҭкаара иалахәу ажәларқәа ауаф иахадароу изинқәеи, ипатуи, ауаф ихатара аҳаракырей, хаҭеи пхәыси зинла реиқарарей – абарт зегъ рахь ирымоу агәрагара рыпҭкапцәа ақны ишыақәрбәбәаны ауаажәларратә ҭиарей ауаф еиҭа ахақәитра иманы иҭстазаара аиҭбәтәрей иацхраарц шырызбаз хшыфзышьтра азуа, иара убас еилахәу ахәынтқаррақәеи Еиду Амилатқәа Реиҭкаарей рус еицурала, зегъ еицырзеицшшу ахәтырейқәцарей ауафтытәыфса изинқәеи иахадароу иахәитрақәеи рымфәпгара иацхраарц ахьырызбаз хшыфзышьтра азуа, иара убас арт азинқәеи ахақәитрақәеи еиҭеицшшы зегъ рзы аилкаарей, рхы иадыртцаз абри аус анагзарей аҭак ду шрымоу хшыфзышьтра азуа

Ассамблеиа Хада

ирыланахәоит ауафтытәыфса изинқәа Зегъеицырзеицшшу Адекларация, ажәларқәеи ахәынтқаррақәеи зегъы зынагзара реазыршәо хықәкык аҳасабала иахәапшыны, дарбанзаалак ауафы, аилазаара иарбан хуҭазаалакгы абри Адекларация рхы иархәаны, аҭарадырра алартцәара амфала абарт азинқәеи ахақәитрақәеи хәтыр рықәцара иацхраауа, еиуеицшшым амилаттәи, жәларбжәаратәи апрогрессивтә усхқәа рынагзарала, иахьабалк, Еиду Амилатқәа Реиҭкаара иалахәу ахәынтқаррақәа рыкнеицш, урт рнапаҭақәа иқоу атәылақәа ирықәнхо ажәларқәагы еицырзеицшшы ирыдыркыларц, иагьынарыгзаларц азы.

Ахәҭаҭ 1

Дарбанзаалак ауафы дшоуп ихы дақәитны. Ауаа зегъ зинлеи патулеи еиқароуп. Урт ирымоуп ахшыф и аламыси, дара дарагъ аешьей аешьей реицш еизықазароуп.

Ахуҭаҭ 2

Дарбанзаалак ауафы абри Адекларация ирыланахәо азинқәеи ахақәитрақәеи зегъ имазароуп, милатлеи, хаҭалеи пхәыслеи, бызшәалеи, хылтцшьтралеи, динлеи, маллеи, маҭуралеи, нхарта тыпҭлеи дунеихәапшышьалеи, цәапшшәахәылеи дызцазкузаалак. Иара убас дахьықәнхо атәыла аполитикатә, азинтә, ма Адунеижәларбжәаратәи астатус зеицшразаалак, уи атәыла хыпшымзаргь, ма ахатә напхгара амамқуа азәыр инапаҭақәа иқазәгь, мамзаргьы даеакала ахақәитра наза амамзаргьы.

Ахәҭаҭ 3

Дарбанзаалак ауафы аҭстазаарей, ахақәитреи, хатала азә диламкысуа ақазарей рзин имоуп.

Ахәҭаҭ 4

Дарбанзаалак ауафы атәра дтаргыламзароуп, ма акгы дақәитымқәа еазә инапаҭақәа дыкамзароуп; атәрей атәытирейей зеиуахк рылазаалагы рзин ыкам.

Ахәҭаҭ 5

Дарбанзаалак ауафы ирхәацәарара, иргәақра, иахәтыр аларқәра, иакәым иақәыршәара залшом.

Ахәтәч 6

Дарбанзаалак ауафы, тәылас дахыыказаалакгы азин имоуп иара изинхәтара азхарцаларц.

Ахәтәч 7

Азакәан аҭаҭхәа ауаа зегь еикароуп, наsgы еилых камцакәа азин рымоуп азакәан еикараны иахьчаларц. Дарбанзалак ауафы изинқәа реилагара, ма игы иаҭахымкәа зинеилагарақ иалархәра азакәан иалнамыршозароуп.

Ахәтәч 8

Дарбанзаалак ауафы аконституциа ма азакәан иртәз ихадароу изинқәа анааилагаха азин имоуп иашьашәалоу амчхара змоу амилаттә узбарҭала изинқәа реиҭашьақәыргыллара.

Ахәтәч 9

Дарбанзаалак ауафы хақәатәыла ирбаандаәтәра, иаанкыллара, мамзаргы иқәцара қалом.

Ахәтәч 10

Дарбанзаалак ауафы, иара изинқәеи уалс идуи еилкаахарцаз, наsgы иара идыртцоз ашьаубатә аара цацбәыс иамоу ашьақәыргыллараз азин имоуп зегьы рзы икоу аикарара ихы иархәаны иус аартны, иашала, ихыыпшым аузбара иазбарҭә ақацара.

Ахәтәч 11

1. Дарбанзаалак, ацәгыра каицеит хәа ахара здыртцаз ауафы, азин имоуп аара змам хәа дыпхьаазарц, иду аара азакәанмоа инақәыршәаны, иаарту узбарала еилырганы ишьақәыргыллахаанза. Аара здыртцо изапҭахароуп закәанла ихы ихьчартә еипш аҭагылазаашьақәа.
2. Дарбанзаалак ауафы заа икаитцахьаз ирахәым уск ма иуалпшья ахынеимыгзаз азы аус датаны иқәзбара қалом, аара зхаидыртцо аус инапы аналакыз амилаттә закәан ма адунеижәларбжәратәи азин ас еипш икоу аус цәгыоураны иампхьазозтгы. Наsgы еиқа еицәоу хьырхура дузақәыршәом, ацәгыра аниуаз аамҭаз хьырхушьас иказ аамчыдрахаз.

Ахәтәч 12

Дарбанзаалак ауафы ихатәи иҭаацәаратә пҭстазаареи хақәатәыла, азакәан иацанамкуа апырхагахара азәгы азин имам, иара убасгы инхарҭа тыпш, шәкәыла-быбшәыла имоу аимадарақәа рымазеи, ихьз-ипшеи иахәтыри кыс рықәым. Дызузҭаалак абас еипш ианипырхагаха ма ианилакыс аамҭаз азакәан дахьчароуп.

Ахәтәч 13

1. Дарбанзаалак ауафы хәынҭқаррас дахыыказаалакгы дахцо-дахьаауеи, иахьааитаххалак иҭыз-тыпш алхреи дрықәитуп.
2. Дарбанзаалак ауафы иарбан тәылазаалакгы, иара итәылагь убрахь иналацан далҭны ацареи ипсадгыллахь ахынхәреи рзин имоуп.

Ахәтәч 14

1. Дарбанзаалак ауафы иара итәылаҭе дықәацалан дрымазар, азин имоуп даҭеа тәым тәылак аҭеи ахыцәахырҭа апышаара.
2. Ари азин хархәара амоуроуп, аполитикатә цакы змоу ацәгыоура акәымкәа ус даҭеа цәгыоурак иуызар, мамзаргы Еиду Амилатқәа Реиҭкара ахықәкәеи апринципқәеи иреҭагыло уск иадхәалазар.

Ахәтәч 15

1. Дарбанзаалак ауафы азин имоуп атәылауаф хәа ахьз аиура.
2. Дарбанзаалак ауафы хақәатәыла итәылауафра ма итәылауафра апысахрызы имоу азин иалхәдаара қалом.

Ахәтәч 16

1. Зықәра назоу арҭарацәеи аҳәса хәчқәеи цәаҭшшәахәбыла, милатла ма динхатцарала хәа ҭқра камцакуа аҭаацәара алалара азин рымоуп. Урт аҭаацәара ианалало аамҭазгы, аҭаацәаракны ианеицынхогы, мамзаргы еилыҭуазар азәи азәи зинла еикароуп.
2. Аҭаацәара алаларазы ашәкәтагалара калоит аҭаацәара иалало рәыцәагы ирҭахны, еикәшахатны еибагозар.
3. Аҭаацәара ҭсабаратәла ауажәларратә еилазаара гәцәс иамоуп, убри аҭынтә аилазаарагы ахәынҭқаррагы аҭаацәара рыхьчозароуп.

Ахәтәч 17

1. Дарбанзаалак ауафы азин имоуп амазара ихала ма еаҭоуки дрылахәны ҭшәымара азиуа дыказарц.
2. Азәымзар азәгы хахәатәыла имазара имхра калом.

Ахәтәч 18

Дарбанзаалак ауафы ихәыцреи, иламыси, идинхатцареи дрықәитны аҭазаара азин имоуп; ари азинахь иаҭанакуеит ауафы идинхатцареи идунеихәаҭшышьеи рыҭсахра ақәитра ахылшо, азин имоуп иара убасгы идини идунеихәаҭшышьеи рымаҭ иулар ихала, ма егырт ауаа дрылахәны, иаартны, мамзаргы хаз чыдала, еиуеиҭшым анцәахатцара иацу ариҭуалтә ҭасқәеи аусхкқәеи рынагзара.

Ахәтәч 19

Дарбанзаалак ауафы иара идунеихәаҭшышьә дақәитуп, насгы ишитахыу уи аарҭшра азин имоуп; ари азин иаҭанакуа-досу иара идунеихәаҭшышьә ҭымкрыда дықәныкәалар илшоит, иара убасгы дарбанзаалак ахәынҭқарратә хәаақәа днырымкыло, ишааитаххалак, еиуеиҭшым адыррақәеи айдеақәеи рыҭшаареи, риуреи, иара излаиманшәалоу амәақәа рыла ауаа рыларҭцәареи илшоит хәа ауп.

Ахәтәч 20

1. Дарбанзаалак ауафы аҭынчратә еизарақәеи ахеидкылақәеи ахрылархәра азин имоуп.
2. Азәымзар азәгы мчыла цәара хеидкылак иалаҭара калом.

Ахәтәч 21

1. Дарбанзаалак ауафы ихәынҭқарра напхгара аҭара ихы алаирхәыр илшоит хатала, мамзаргы зхы иақәитү алхрала иалхыу ахатарнакцәа рыла.
2. Дарбанзаалак ауафы егырт зегь реиҭш азин имоуп ихәынҭқарраҭ амаҭураҭыҭ аанкылара.
3. Ажәлар ргәахәара акәхароуп аиҭабыра рымчра шыаҭас иаиуа4 урт ргәахәара зныҭшуа аамҭа-аамҭала, насгы еилагарада имәаҭгоу алхрақәа роуп. Алхрақәа мәаҭысуазароуп зегь еицырзеиҭшу, еикароу алхратә зинтә шыаҭа инақәыршәаны, маза бжыҭирала мамзаргы ауафы ихы дақәитны ибжы атира илзыршо даҭе мәақәак азыҭшааны.

Ахәтәч 22

Дарбанзаалак ауаажәларратә еилазаара иалахәу ауафы ауаажәларратә маншәалара имазарц азы, иара убас иахәтыр аламыркәреи, ихатара ҭиара аиуларци рзы ихы иаирхәарц илшоит аекономикеи ауаажәларреи акультуреи рганахь ала имоу азинқәа, амилаттә еазышәарақәеи адунеижәларбжәратәи аицхыраарақәеи рыбзоурала иарбан хәынҭқарразаалак ашыақәгылашьеи абеиарақәа иамои зеиҭшроу инақәыршәаны.

Ахәтәч 23

1. Дарбанзаалак ауафы имоуп аҭеи иара ииҭахыу аусхк алхреи рзин, насгы изаҭцазароуп иусураз иахәтоу аҭагылазаашьа бзиақәа, усурада даанымхарцаз дзыхьчаша азингы имазароуп.

2. Дарбанзаалак ауафы, изинқәа ркны ыкрак хәа камцакуа ицбабаа иашьашәалоу ацъацса аиура азин имоуп.
3. Дарбанзаалак аус зуа ауафы иара ихәтоу, насгы изхаша, ихи итаацәареи қәнагала изланыкәиғаша ицбабаацса аиура азин имоуп, зны-зынлагь ысыхәа анимаам аамтазы асоциалтә цхыраара иоулароуп.
4. Дарбанзаалак ауафы азаанаттә еидгылақәа раццареи, иара интересқәа рыхьчараз азаанаттә еидгылақәа ралахәхареи азин имоуп.

Ахәтач 24

Дарбанзаалк ацсшьареи, иысшьара аамта иара ишитахыу аиҫкаареи рзин имоуп, иусура мшы аркбаҫереи ауалафахәы зхыршәауа изаамтаньтәиу ацсшьара мшқәа риуреи азин абрахь иналацаны.

Ахәтач 25

1. Дарбанзаалак ауафы, ифатә-ижәтә, ишәцатәы, ионы-игәара, амедицинатә хылацшьреи асоциалтә маншәалареи ухәа зда ысыхәа имам зеггы рганахь ала убри еицш ацстазаара азин имазароуп иара ихгы итаацәарагь ргәабзиареи рыбзазареи ирыгмыжькуа иныкәиғаларц азы, иара убасгы усурада данаанха, ма данычмазәҫха, ма ааха бәбәа аниоу, данеибаха ма данажә аамтазы, мамзаргы иара ихарамкуа ихы изныкәымго даныкала имазароуп ахныкәгараз ацхыраара азин.
2. Анацәеи ахәыцқәеи ичыдоу ахылацшьреи ацхыраареи рзин рымоуп. Дарбан хәычызаалакгы, атаацәараҫы диизаргы, днашцязаргы социалла дыхьчазароуп.

Ахәтач 26

1. Дарбанзаалак ауафы ацара азин имоуп. Ацара аиура, алагамтатәи абжьаратәи ирыдамхаргы, хәыда-сада иказароуп. Алагамтатә цара зда ысыхәа ыкам акакәзароуп. Атехникатә, ма апрофессионалтә цара изтаххалак зеггы ироуртә атагылазаашьа ыказароуп. Иреихау ацарагы, досу илшара зеицшьроу ала, иқәманшәалахо зеицшьроу еицш изтаххалак зеггы аиура азин рымазароуп.
2. Ацара ауафы ихатара иназаны аҫиара иацхраауазароуп, иара убасгы ауафы изинқәеи ихадароу ихакәитрақәеи рышка икоу ахатырқәцара шьтнахуазароуп. Ацара адунеи ажәларқәа зегь рыбжьареи, цәацшьшәахәылеи, хылтцшьтралеи динхатаралеи еихшоу ауаа ргәцқәа рыбжьареи аилибакаареи, анеибачҫареи, аиҫызареи ирыцхраауазароуп, насгы Еидцоу Амилатқәа Реиҫкаара атынчра арбәбәаразы имҫацнаго аусура иацхраауазароуп.
3. Атаацәа рхәыцқәа рықәра мацнац азин рымоуп рхәыцқәа рзы еиҫуп хәа цара хкыс ирыцхьазо алхра.

Ахәтач 27

1. Дарбанзаалак ауафы азин имоуп акультуратә цстазаара иара ишитахыу алахәхара, аказара гәахәара инато акацара, ацарадырратә прогресс аеалархәра, насгы уи уафы инато абеиарақәа рхархәара.
2. Дарбанзаалак анаукатә, алитературатә, ма асахьаркыратә усумтақәа апызтаз иусумтақәа рганахь ала имоу ауафышәаратәи аматериалтәи интересқәа рыхьчара азин имоуп .

Ахәтач 28

Дарбанзаалак ауафы абри Адекларацияҫ зызбахә хәоу азинқәеи ахакәитрақәеи инагзаны ацстазаараҫы алартәара алзыршаша ауаажәларратәи адунеижәларбжьаратәи еиҫкаашьақәа рзин имоуп.

Ахәтач 29

1. Дарбанзаалак ауафы аилазаара аҫацхьа идуп еиуеицшьым ауалқәа. Убри аилазаара аҫныцкоуп

иара ихатарагы инагзаны пымкрыда иахьџиауа.

2. Абарт азинқәеи ахақәитрақәеи рынагзараан ауаџы дпызкуа хәа акгы ыкамзароуп, егырт ауаа рзинқәеи рхақәитрақәеи иахәтоу ахатырқәцара роурц азы, насгы ауаџышәара дцак аҳасабала хра зланы иқәнаргыло азцаатқәа рынагаразы, адемократиатә еилазаараџ ауаажәларратә еиџкаара ашьақәыргылареи азеиџш мышхәабзазареи рзы азақәан ишьақәнаргыло џкрақәак рыда.

3. Абарт азинқәеи ахақәитрақәеи рынагзара Еидтоу Амилатқәа Реиџкаара ахықәкқәеи апринципқәеи ирџамгылозароуп.

Ахәтач 30

Абри Адекларацияџ иану иарбан хәтачзаалакгы хаз игоу хәынтқаррак, ма гәџџык ауаа, мамзаргы хатала азәы абрака зызбахә хәоу азинқәеи ахақәитрақәеи раџыхраз аусқәа рымџаџгара азин инатоушәа аилкаара иашам.